

BUITEN

28^E JAARGANG N^O. 33

ZATERDAG 18 AUGUSTUS 1934

KLOOSTER TE DAPHNI IN ATTICA

Redactie: Mr. P. J. A. BOOT	INHOUD
KLOOSTER TE DAPHNI IN ATTICA (ILL.).	BLZ. 385
DE WINNAAR, DOOR DONN BYRNE (I).	BLZ. 386—387
ELBURG (GEÏLL.), DOOR C. WILKESHUIS	BLZ. 388—391
DE RIETSPINNER (GEÏLL.), DOOR Dr. G. BAREN- DRECHT	BLZ. 390—391
EDELWEISS (GEÏLL.), DOOR G. KROMDIJK	BLZ. 391—392
PER AUTO DOOR DEN BALKAN (GEÏLL.), DOOR M. VAN ITTERSUM-VAN ITTERSUM	BLZ. 392—394
OMAR EL MOEKTAR (GEÏLL.), DOOR HERMAN STEY- LEN	BLZ. 394—396
HET LANDWEGGETJE, DOOR Ws.	BLZ. 396

*Men gelieve alle stukken voor Redactie en Administratie bestemd te zenden naar Rokin 74—76, Amsterdam. Bijdragen dienen vergezeld te gaan van postzegels voor eventuele terugzending.
Overneming van den inhoud, ook bij gedeelten, verboden.*

DE WINNAAR

1) DOOR DONN BYRNE

ALS hij een blanke geweest was, met zijn klein, mager lichaam, zijn sterke handen, dunne beenen en tanig gelaat, zou men hem dadelijk hebben aangezien voor wat hij was, namelijk een jockey, maar nu hij gekleurd was, zou niemand op dat idee gekomen zijn. Bij een zwarte denkt men niet zoo dadelijk aan dunne sterke beenen, flinke handen, vreemde, liefkoozende manieren met dieren. Daarbij is de algemeene onderstelling, dat jockeys onveranderlijk goed gekleed gaan volgens die overdreven mode, welke in Broadway en Piccadilly voor correct doorgaat. Maar deze jockey was gekleed in een Fransch costuum met knieën in zijn broek, een getailleerde jas en schoenen, waarvan de teenen omhoog wezen als de sloffen van een Turk. Hij zat op een bank op de Promenade des Anglais te Nice en koesterde zich in de zon, want hij had niets anders te doen. Zijn naam — niemand herinnert zich dien nu — was Les Armstrong.

Nu is een neger te Nice niets bijzonders om naar te kijken of zich over te verwonderen; zij komen uit Martinique en Madagascar en van Algiers en worden verwelkomd als vrije mannen en broeders. Maar deze arme kerel was een Amerikaan uit Virginië en daar was hij trotsch op. Een Khan uit Indië of een Bey van Algiers was voor hem een nikker, hij was een Amerikaan.

Maar hij was ziek — zieker dan hijzelf wel wist; soms kreeg zijn gezicht een grijsbruine tint en knikten zijn knieën zonder bepaalde oorzaak, maar dat ging weer voorbij en dan voelde hij zich weer goed.

Jaren van vermageringskuren om zijn gewicht laag te houden, hadden zijn vitaliteit ondermijnd en heimwee, dat knagen kan als een rat, vrat aan zijn binnenste. En omdat hij zich nooit had aangewend iets anders te lezen dan kranten en omdat die kleine kamer, waarin hij woonde, zoo ongezellig en eenzaam was, bracht hij de nachten door in bars, die een beetje meer schunnig en een beetje minder opgeschroefd waren dan die in Parijs.

Als de speeltafels van het Casino sloten, kwamen hier vrouwen met diamanten en mannen in avondcostuum om een cocktail te drinken, of te dansen, of om een kijkje te nemen in de onderwereld. Eens viel hij daar van zwakte neer, in het bijzijn van eenige dezer bezoekers. In een paar seconden kwam hij weer bij.

Een zware man met het roode gelaat van een slager en een witte anjelier in zijn smoking, voelde zijn pols. De kleine Armstrong wist het niet, maar de vleezige meneer was niemand minder dan Sir Michael O'Callaghan, de chirurg uit Dublin, die in geheel Ierland bekend stond als Dikke Mike. Hij was naar het Zuiden gekomen om „den buik van den een of anderen Grootvorst open te snijden, verdorie”, maar de zwarte jockey kreeg voor niets de aandacht en sympathie, die den Romanoff een klein vermogen kostte.

„Jongen, je bent ziek!” riep hij uit.

„Ja, meneer, dat weet ik”.

„Zoo? En wat scheelt er aan?”

„Dat weet ik niet, meneer”.

„Waarom ga je niet naar huis terug? Wat voer je uit? Volg je de paardenrennen?”

„Ja, meneer. Ik volg de rennen. Eens was ik een goede jockey; sommige lui, die het weten konden, zeiden, dat er geen betere was”.

Dikke Mike dacht een oogenblik na en alleen zij, die hem intiem kenden en wisten, hoe diepgelovig hij was, zullen de beteekenis hebben begrepen van zijn gezegde: „Kom, jong, spoedig zul je betere tijden beleven!”

Hij stak zijn hand in den zak, waar hij zijn baccarat-winst had weggestopt en haalde er een biljet van duizend francs uit, maar de kleine jockey schudde het hoofd.

„Ik zou u niet graag willen beleedigen, meneer, maar zoo ver is het nog niet met mij. Het is zeker heel vriendelijk van u”

„Nou, dan geef ik een rondje”, zeide Dikke Mike. „Gar-song”, schreeuwde hij in zijn afschuwelijk Fransch. „apportez ung poe brandy quicko!” Hij klopte den zwarten jockey op den schouder en verliet hem; meer kon hij niet doen.

Hij was geboren bij Norfolk in Virginië en hij had een gelukkige jeugd gehad. Hij herinnerde zich zijn vader als een vroolijken man, die altijd lachte; zijn moeder was een beenige vrouw; uit Louisiana kwam zij. Maar zijn vader stierf, toen hij elf jaar oud was en zijn moeder verhuisde toen naar New Orleans. Daar geraakte zij aan den drank en trouwde er met een man uit Jamaica, die den kleinen Les bij elke gelegenheid sloeg. Vandaar diens haat tegen New Orleans en zijn liefde voor Virginië, waar hij als kind gelukkig geweest was. Zijn eenige toevlucht was de renbaan, waar hij zich nuttig maakte met boodschappen te doen voor stal-knechts en jockeys. Op een zekeren dag werd hij, bij wijze van grap, op een paard gezet en hij reed toen de baan rond, alsof hij in het zadel geboren was.

Nu kan iedereen wel op een paard leeren zitten, maar rij-handen zijn ongetwijfeld een gave Gods. En zulke handen had de kleine Les, zoodat hij na eenige jaren werd aangenomen als leerling en daarna opklom tot de waardigheid van een zwart bord met zijn naam erop in witte letters — Les Armstrong. Na een paar jaar had hij twee of drie goede rennen gewonnen en daarna begon hij naam te maken door eenige seizoenen achter elkander drie wedstrijden op één dag te winnen.

Hij ging toen naar New York voor het renseizoen op de Empire-, Jamaica- en Tuxedo-renbanen, waar hij echter door verschillende omstandigheden niet zooveel succes had. Er gebeurt meer bij paardenrennen, dan men oppervlakkig zien kan en men kan het geroutineerden blanken jockeys niet kwalijk nemen, als zij er niet enthousiast over kunnen zijn, dat een zwarte jockey wint.

Daarna gaf een renstaleigenaar hem de kans voor een seizoen naar Parijs te gaan om daar en op de renbaan van Deauville te rijden. Armstrong had gehoord van de groote rennen van Parijs, van de prachtige paarden, van de bloem der Europeesche society, van de aardige midinettes en de koninklijke personages, die erbij tegenwoordig waren. „Verduiveld, ik ga”, lachte hij „ik wil Parijs wel eens zien”.

Heel spoedig kwam hij echter tot de ontdekking, dat er weinig belangstelling bestond voor de paarden; zij waren niets anders dan een hulpmiddel voor de totalisators. Slechts weinigen gaven iets om vlakke-baan rennen; volgens de populaire opvatting moesten het steeplechases zijn, die het wedden interessanter maakten. Welk paard won, interesseerde weinigen, wie de eigenaar was betekende meer; de eigenaar won, niet het paard.

Met de vier- en vijfjarige paarden was Armstrong bijzonder gelukkig in hindernisrennen. Hij scheen precies te weten, wat een paard kan presteeren. Handig spaarde hij zooveel mogelijk het dier, dat aan den greep van de gevoelige, sterke handen voelde, wat het doen moest, zoodat het meest nerveuze, onhandelbare, bedorven renpaard wist, dat het geleid werd door een vriend en meester. Eigenaars mochten razen, de gokkers mochten zich de haren uittrekken en huilen, zooals Franschen dat kunnen doen. Les deed niets voordat het goede moment was aangebroken en dan . . . een druk van de pink op de leidsels, een aanknippen van de

knieën en een gefluisterd: „Vooruit, nou gaan we!” en voort vloog hij, om gemakkelijk te winnen of geplaatst te worden, al naar gelang het paard. Het fladderende zijden shirt, het zwarte gezicht en de zwarte handen, die van achteraf kwamen opzetten, werden bekende verschijnselen op de renbanen. „Le noir, il gagne, il gagne encore”, schreeuwden de toeschouwers op het grasveld, als of het een kleur gold op de roulettetafel. En de paarden schenen van den gekleurden jockey te houden; zij hielden van zijn manier van rijden, van zijn zekerheid, zij voelden, dat hij een meester was in zijn vak.

Hij kende, als vele Amerikanen, een lied, dat hij graag zong; het was het eenige lied, dat een blanke geschreven heeft voor negers en waarvan de negers houden: „Carry me back to old Virginny!” Dat was het lied, dat hij floot of zong, terwijl hij zadel en singels naakteek.

Toen wendde het geluk zich van Les Armstrong af. Hij reed voor een Fransch renstalbezitter een groot, bruin paard, Mistral genaamd, een goed springer en een dapper paard, en toen hij aan de laatste horde kwam, voelde hij aan het loopen, dat het dier kreupel was geworden.

„Verduiveld”, zei hij, „het dier heeft zich bezeerd”. Hij keek, zonder het hoofd te wenden, naar de paarden naast hem en merkte op, dat Mistral een kort moment aarzelde voor de hindernis. Op het grasveld voor de tribune brulden de toeschouwers „Mistral! Mistral!” Een groote, grijze Engelse renner naast hem begon uit te loopen; hij leunde voorover en liet Mistral de zweep zien, maar het groote dier versnelde den pas niet.

„Verdorje”, dacht Armstrong, „hij heeft geen kracht meer!”

Het geschreeuw werd luider. „Tuez-le! Tuez-le!” En iemand riep in het Engelsch: „Sla er op, Les! Sla er op!”

Maar Armstrong vierde de teugels. „Een anderen keer een andere ren, jong”, zeide hij tot het groote renpaard.

Hij was halverwege het grasveld, toen de eigenaar op hem af kwam, een groote zware man met een grooten, zwarten krulbaard als die van een Assyrischen koning, vettig en geparfumeerd. Zijn zwarte oogen waren als die van een slang, vol venijn.

„Wat heb je gedaan?” schreeuwde hij. „Wat heb je gedaan?”

„Ik hield het paard in, monsoe, omdat het kreupel is”.

„Waarom hield je hem in, hè? Waarom hield je hem in?”

„Ik zeg al, omdat het paard kreupel was”.

„Kon je dan niet een plaats veroveren? Nee? Ja, dat kon je wel!” Hij boog zich over den kleinen jockey heen, zoodat deze in zijn grooten, prachtigen baard scheen te moeten stikken. De menschen begonnen te hoop te loopen.

„Misschien had ik dat kunnen doen, als ik het paard vermoord had, maar ik bederf een paard niet, voor geen enkelen eigenaar, meneer!”

Devingers vanden Franschman kromden zich, als de klauwen van een havik. Plotseling kwamen zij neer op Armstrong's schouder en scheurden het zijden hemd van zijn rug, zoodat hij er, in een grijs wollen hemd zonder mouwen, met armpjes, zoo dun als stokjes, belachelijk uitzag temidden van het gezelschap chique dames en grijze heeren in jacquetten en zwarte dassen met diamanten spelden. De renstalbezitter zwaaide het gescheurde hemd in de lucht. „Ainsi aux caguins!” brulde hij.

„Het kan mij niets schelen”, zeide Armstrong. „Voor geen sterveling ter wereld zal ik een paard doodrijden. Winnen is alleen maar winnen, maar een paard . . . nou ja, een paard is een paard”.

Het was bespottelijk, maar onder verdenking te staan de orders van een eigenaar niet te hebben opgevolgd, is de grootste zonde in de renwereld en de straf ervoor is de grootste straf van de renbanen: geen paarden!

Alle paarden, die hij nu kreeg, waren pure outsiders, waarmee men verwachtte, dat hij wonderen zou doen, maar wonderen gebeuren er niet op de renbaan, behalve wanneer de zaak van te voren zorgvuldig geënceneerd is. Verder kreeg hij paarden, die in conditie werden gebracht, die geen kans hadden om te winnen, maar slechts voor oefening meeliepen.

Daarbij kwam nog, dat zijn geluk gekeerd was. Hij scheen steeds gehinderd te worden door paarden, die hun jockey steeds afgeworpen hadden en drie keer viel hij bij een poging om vóór een hindernis door te breken, inplaats van, zooals vroeger, zijn tijd af te wachten. Langzamerhand ver-

dween zijn naam en hij was er slecht aan toe en werd arm. „Verduiveld”, dacht hij, „ik moet zien een winnend paard te rijden”.

Hij ging naar het Zuiden, naar Pau. De locale bladen begroetten den Parijschen jockey met een kolom vol loftuitingen, maar nadat hij drie dagen achtereen niet geplaatst werd, zeiden zij niets meer.

„Verduiveld”, piekerde hij, „ik moet wel een begrafenis tegengekomen zijn, of een schele vrouw of zooiets”.

Daarop ging hij naar Marseille, maar hier werd het dezelfde geschiedenis. En hij had nu nog maar duizend francs, wat niet veel is. Hij verliet Marseille en wandelde oostwaarts naar Italië. Hij liep over den langen weg naar Nice, want hij had een voorgevoel, dat zijn moeilijkheden in Nice een eind zouden nemen. Het was een stad, waar veel Amerikanen vertoefden, het was een stad, waar paardenrennen gehouden en eenige van de grootste prijzen van Frankrijk verreden werden. Het zou wel een maand duren, voordat de rennen begonnen, maar hij zou naar bed gaan en beter worden — dien hoest kwijtraken, en dan zou het geluk wel weer terugkeeren. Hij had twee groote verlangens, naar Virginië terugkeeren en een goed paard ter overwinning voeren, voordat hij terugging, want als hij eenmaal thuis was, wist hij, zou het een reizen worden van plaats naar plaats met de dravers. Nooit zou hij dan weer op rennen uitkomen.

Armstrong vond Nice een prettige stad. Hier en daar waren bars, waar menschen stonden, die in Amerika geweest waren, Fransche kellners, die heel wat Amerikaansch hadden opgepikt en handigheid gekregen hadden in het mixen van cocktails en, in Frankrijk teruggekeerd, verheven werden tot den rang van bartender. Hoewel weinigen van hen ooit zuidelijker geweest waren dan New-York, deed het hem toch goed om te kunnen praten over de Empire-renbaan en over den stal van Butler en over Jamaica. En zij hadden gehoord van den stal van Ral Parr in Kentucky en Man-of-War, wiens geweldige spurt een wonder was.

Met deze priesters van het cafébedrijf besprak hij het temperament van het paard.

„Er is iets bijzonders aan een paard. Kijk eens hier. Als een paard een slecht karakter heeft, dan is-ie gewoonweg een kwaad paard. Als een mensch kwaad doet, kan dat liggen aan zijn familie, aan zijn vrouw, of wel hij is niet gezond, maar een paard heeft geen familie, het heeft geen vrouw en als een paard ziek is, roep je den paardenarts erbij. Als het dan bewezen is, dat het paard een leelijk karakter heeft, dan is het ermee geboren en moet je dat op de een of andere manier omzeilen. Kijk eens, een man kan laf zijn, zonder dat je dat ooit uitvindt, maar als een paard laf is, blijkt dat op het moment, dat je het laatste rechte eind voor je hebt en de favoriet je achterop komt. Dan zeg je: „Paard, nu kun je je haver verdienen” en als het zich dan niet inspant, maar lauw blijft, dan weet je, wat je onder je hebt. Een paard is geen komediant, ik begrijp paarden, maar de menschen . . . die snap ik niet”.

En dan placht hij vaak te zeggen, op een eigenaardigen toon, geheel anders dan die van zijn vorig enthousiasme: „Paarden herkennen je”.

Op een goeden dag had hij een gelukje, want te Marseille kwam een paard, een pure outsider, die vijftig tegen één genoteerd stond, als eerste aan en daar hij tien francs gewed had, kon hij het weer een poos uitzingen en de hem bekende gelegenheden bezoeken. In al die café's was hij steeds welkom, omdat hij zoo tegen twee uur 's morgens het café het aanzien gaf van iets buitenissigs en ondeftigs, wat geld waard was, want de meeste nachtcafé's waren vreeselijk respectabel omdat de eigenaar het noodig vond — en zijn vrouw nog meer — dat de kleine Jean-Baptiste of Pierre-Marie zich niet voor zijn afkomst zou behoeven te schamen als hij later een maarschalk werd als Pétain of een premier als Poincaré. En dus werden de aardige bar-meisjes gedruild alsof zij schoolkinderen waren; als zij luidruchtig wilden zijn, moesten zij maar naar buiten gaan. Maar zij trokken klanten en het gitzwarte gelaat van Armstrong gaf de bar het air van een roovershol uit een dubbeltjes-roman. Ex Africa semper aliquid novi — Afrika zorgt steeds voor wat nieuws.

(Wordt vervolgd)

Foto C. J. Steenberg

PANORAMA VAN ELBURG VAN DEN KERKTORF AF. OP DEN ACHTERGROND DE ZUIDERZEL

ELBURG

DOOR C. WILKESHUIS

DE zomerzon schroeit over het verdroogde, brandbaar geworden Geldersche landschap. De prachtige weg van Zwolle naar Amsterdam schuift zich grijs en blinkend tusschen de bosschen en de kleine boerenhuisjes, een paar verborgen villa's en blakende dorpen door.

En dan ineens, tusschen de boomen van den weg, als in een groene omlijsting, zie ik Elburg. Een muur van groen met een toren zonder spits er boven uit. De weg maakt een breede zwaai, en plotseling ben ik er. Ik sta er midden in, voor ik het weet. ☞ Oud dat het is! Mijn eerste werk is natuurlijk een plattegrondje machtig te zien worden. Ik krijg een reproductie van een kaartje uit het jaar 1580. Het is heel goed bruikbaar. Men kan er alles op vinden, en wanneer men vijf minuten in Elburg heeft vertoefd, is men er even goed thuis als iemand, die er zijn heele leven heeft doorgebracht. Het is geen labyrinth, dit oude stadje, men vindt er geen kronkels en kurketrekkers van straten en straatjes, die zich door elkander winden, en den vreemdeling tot wanhoop brengen: meetkunstig, open en oprecht ligt het als een zuivere rechthoek in het lommer van zijn wallen, een der smalle zijden naar het IJselmeer gewend. Van Noord naar Zuid loopt de Vischpoortstraat er door, van Oost naar West de Beekstraat. En op deze beide hoofdstraten staan vrijwel loodrecht de andere straatjes en steegjes. ☞ Vervelen doen ze niet, al schijnen ze met liniaal en winkelhaak te zijn uitgezet. Daarvoor zijn ze te kort. En . . . „D'r is hier veel antiek in Elburg” zegt men tegen mij, soms met een medelijdenden glimlach. Och ja, het is tenslotte een beminnelijke passie, van oude

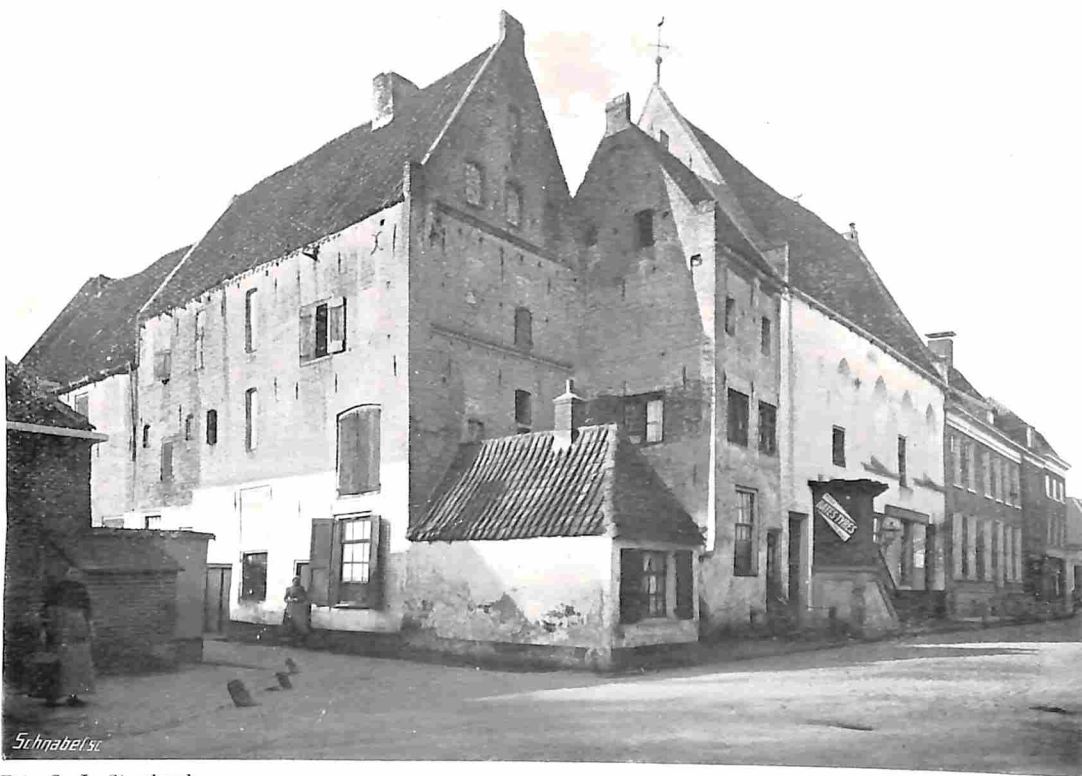

Foto C. J. Steenberg

DE GEBOUWEN VAN HET VOORMALIGE AGNIETENKLOOSTER TE ELBURG

stadjes te houden. Maar aan waterleiding, radio, electrisch licht en stofzuigers heb je wat. ☞ De trots van Elburg is zijn oude Vischpoort. Op ansichtkaarten, etsen en de beruchte souvenirs staat hij afgebeeld. Een poort uit het jaar 1392 met een kustlicht aan de buitenzijde van de spits, een klok uit 1683, en een lieve herinnering aan zingende kinderen. Van hoeveel poorten kan men dit zeggen! Maar wanneer de klok, die even voor het vertrek der Amsterdamsche veerboot werd geluid, zijn stem liet hooren, begeleidde de jeugd hem met het liedje:

„Bim-bam-bim-bam,

Wie gaat er mee naar Amsterdam?

Daar dansen de boeren met klompjes an”.

☞ Nu is de Vischpoort wel de grootste, maar niet de eenige trots van Elburg. Daar is toch ook nog het vroolijke Renaissance-geveltje van het Instituut voor Jongheeren. Het gebouw schijnt te dagteekenen van 1339, maar werd

„HERBOUWD

IN DEN JAARE MDCCLXXVIII”.

☞ Eerst was het bestemd voor de Burgerweezen. Het gedichtje, dat in het schild boven de deur is aangebracht, herinnert nog hieraan:

„Hier truert het Weesken met gedult,

Die arm is dog sonder schult

En in syn armoe sou vergaen,

Indien men weigert bij te staen.

Soo gy geseigent syt van Godt,

Vertroost ons met uw overschot”.

☞ Toen later de leergierige Jongheeren hier binnetrokken, plaatste men ter hunner aanmoediging in den top de woorden van Horatius:

„INTENDAS ANIMUM

STUDIIS ET REBUS HONESTIS”.

☞ De jeugdige classici waren echter lang niet de eersten, die hun geestelijk voedsel in Elburg zochten. Bij den ingang van het stadje verheft zich het Agnietenklooster van 1418, een Jufferenklooster voor dames uit den deftigen stand. In dit indrukwekkende gebouw trokken de „grauwe Zusters” zich uit de wereld terug, en oefenden een leven van vrome overpeinzingen en werken van liefde en barmhartigheid. Ik had het klooster graag eens van binnen willen zien. Maar de trappen waren niet meer te beklimmen en de vloeren door hun ouderdom verraderlijk geworden om nu je leven in de waagschaal te stellen voor een aantrekkelijke excursie . . . Als de Jufferen nog eens een kijkje konden nemen, wat zouden ze zeggen van dit jammerlijke verval, en van het fietsenmakerijtje, dat op de eerste étage is gevestigd! „Sic transit gloria mundi . . . !” Een gedachte, waarmee ze wel vertrouwd zullen zijn geweest. ☞ Niet ver bij het klooster vandaan, en certijds ermee verbonden door een mysterieuze onderaardsche gang (wat een heerlijke romantiek had die tijd), verheft zich de Groote of Sint-Nicolaaskerk. De grond is geplaveid met grafsteenen, die door het geschuifel van vrome voeten zijn afgesleten. Maar verheugd, glinsterend van verguldsel en glanzend van gepolitoerd hout, verheft zich het orgel. Tegenover het orgel is het aardige koorhek, dat des winters met planken wordt afgeschut. „Terwille van de centrale verwarming”, lichtte mij de kosteres in, die blij was, dat het tijdperk der stoven afgesloten was. Onder een dikke kalklaag is muurschilderwerk verborgen, dat min of meer toevallig, door het afbladeren van de witte laag „acte de présence” schijnt te hebben gegeven. Twee tekeningen, hoog in het gewelf heeft men blootgelegd, maar door geldgebrek, waaraan iedereen tegenwoordig schijnt te sukelen, heeft men ook deze belangrijke „ontdekking” moeten staken.

☞ Mooi is het stadhuis. Ook dit is een gebouw uit het grijze verleden. In 1393 werd het door Arent van Boecop gebouwd tot een verblijf voor den landsheer Willem van Gelre, maar reeds in 1400, werd het „an dye stadt Elburich vercofft”

voor de som van 1800 Geldersche guldens aan goud en daarna als stadhuis ingericht. De voorgevel en de burgemeesterskamer met de fraaie schouw zijn uit de 16e eeuw. Maar de zijmuur van groote baksteen, met zijn ééne raam, baksteen fries en ronde torenachtige versierselen op de hoeken, is van een geweldige kracht. Hier kan men zien, dat het verblijf voor den Gelderschen bisschop inderdaad een „goedt eedelmans woeninghe” moet zijn geweest. „hoghe myt tinnen”. ☞ Er is nog zooveel ouds en zooveel merkwaardigs in Elburg. Onderaardsche vestingwerken en gangen, dreigende rondeelen, waar zich kleine huizen aan hebben vastgeklampt, fragmenten van den ouden stadsmuur, zonnige hofjes met roode geraniums in den besloten tuin. ☞ Maar het liefst zijn mij nog de oude straatjes. Dicht staan de geveltjes tegen elkander aan geleund, de daken zijn helderrood, een boom steekt zijn zonnig groen over een tuinschutting, vergrijsd en haast tot den top begroeid stijgt de zijmuur van een hoog huis tegen de diepe zomerlucht en over de ronde keien liggen de violette schaduw. Een meisje haalt water bij een blauwgeschilderde houten pomp, een man zit buiten en breid een net, melancholiek klinkt uit een der huisjes een psalm, die een jongen uit een harmonica zuigt. Hier is niets dan kleur en vrede en ouderdom.

☞ Rondom het stadje ligt de oude gracht. Zwaarmoedig hangen de boomen over het glanzende water, traag en blank

DE KERKTOREN TE ELBURG. RECHTS DE POORT VAN HET WEDUWENHOFJE

Foto C. J. Steenberg

DE HAVEN VAN ELBURG. OP DEN ACHTERGROND DE VISCHPOORT

trekt een eenzame zwaan voort, en heel ver stralen de om-
liggende velden in het bazuinende licht van den zomer. ☼
Hier is niets veranderd. De tijd heeft stilgestaan. ☼ En buiten
Elburg ligt de kleine haven als een kom. Een deur staat wijd-
open, en in een vrij donkere ruimte zijn eenige mannen bezig
palingen schoon te maken en aan een spit te rijgen. Uit een
rookerij stijgt een dunne walm omhoog. ☼ Nog verder loopt
een lange pier in de zee. Het is hier toch werkelijk een beetje
modern met dat zwembad. Maar de golven kabbelen en lek-
ken op de begroeiende steenen, en ze zingen kabbelen en lek-
ken. Ook dit is niets veranderd, dit wijde water met zijn
verren, ronden horizont en zijn zacht gerucht. Achter mij ligt
Elburg oud en ernstig. Het is hier nog als in den tijd
van Arent van Boecop, en van de grauwe zusters, die
in het klooster hun vrome
uren sleten, en van de zin-
gende kinderen en de ijve-
rige joncheeren, die Latijn
studeerden. Ja, de mensen
komen en gaan. Maar de zee
en Elburg zijn zichzelf ge-
lijk gebleven.

De rietspinner

DOOR DR. G. BARENDRECHT

IN een groot deel van ons Nederlandsche landschap neemt de waterkant een belangrijke plaats in. Wat zou dus meer voor de hand liggen dan de dierenwereld — en dus ook de insecten — daarvan beter bekend zouden zijn dan welke andere ook? Toch ontbreekt daar nog veel aan, evenals trouwens aan de insectenkennis van het groote publiek in het algemeen. Insecten van den waterkant, als je daar iemand naar vraagt, krijg je in negen van de tien gevallen alleen te hooren: libellen of waterjuffers. Enkelen kennen ook nog het riettorretje en een paar dieren, die op of in het water zelf leven: draaikevertjes, schaatsenrijders en het bootsmannetje, maar dat is dan ook al. Een heel enkele ingewijde kent ook nog haften, vooral bij de sterke toename van de watersport, die wij tegenwoordig beleven, neemt het aantal van hen, die met deze teere dieren in nauwer aanraking komen, gestadig toe. U kent immers die mooie zomeravonden wel, waarop overal uit het water heel teere diertjes te voorschijn komen, die zich op de boot of haar bemanning neerzetten en dan weer wegvliegen, terwijl ze een soort dubbelganger achterlaten? Die dubbelganger is natuurlijk niets anders dan de laatste huid, die zij af moeten leggen, om een heelemaal volwassen insect te worden. Alle deelen van het dier zijn er nauwkeurig aan te zien: de twee (soms één) paar teere vleugels, de zes pootjes, waarvan bij het mannetje de voorste heel lang zijn, en de drie lange „staarten”. Maar over dergelijke afwijkende insecten willen wij het nu niet hebben. Aan den waterkant leven ook heel wat vertegenwoordigers van de groote insectenorden en daarom nemen de vlinders en hun rupsen heusch niet de laatste plaats in. Op de bladeren van de groote water-

zuring leeft zelfs een van de allereerste en kostbaarste vlinders van heel West-Europa. ☼ Als ge nu op de planten langs den waterkant eens ijverig naar rupsen gaat zoeken zult ge zeker, versierd met gele stippeltjes en streepjes en rups vinden, behalve vlak boven de pooten, waar witte bruin behaard, behalve vlak boven de pooten, waar witte haren zitten. Die rups draagt den ongunstig klinkenden naam van drinkerrups, omdat hij zich, voor een rups dan altijd, nogal aan het water te buiten gaat. Verder bestaat zijn menu uitsluitend uit riet, waar hij gedurende bijna twee seizoenen zijn genoeg aan eet. De kleine drinkerrupsjes komen namelijk ter wereld in Juli—Augustus, zoodat de

Juli—Augustus, zoodat de tijd niet meer toereikend is om hen in hetzelfde jaar hun vollen wasdom te doen bereiken. In het najaar klemmen zij zich stijf vast aan een riet- of anderen stengel en wachten dan maar lijdzaam de dingen af, die komen zullen. Het lijkt wel wat bar voor zoo'n kleine rups om zoo maar open en bloot te overwinteren en toch behoeft ge er volstrekt geen medelijden mee te hebben: de ergste vorst doet haar niets. Wij hebben hier weer met een van de vele gevallen te doen van insecten, die zich doodkalm kunnen laten bevriezen, zonder er ook maar het geringste nadeel van te ondervinden. Zulke insecten zijn dan rijker dan men wel zou denken, het is gemakkelijker de niet „winterharde” soorten op te noemen dan de sterke soorten. De veel verbreide opvatting, dat een strenge winter een heilzame opruiming zou houden onder de schadelijke insecten, is dan ook wel geheel bezijden de waarheid, het zijn juist de natte, zachte winters, die veel insecten aan schimmelkten doen sterven. Met den nieuwen zomer en het nieuwe riet ontwaakt ook ons rupsje weer tot nieuwe activiteit en geeft zijn kaken nu zoo goed werk, dat hij in Juni of Juli volwassen is. ☼ Voordat hij zich gaat verpoppen, spint hij een mooie, stevige cocon, matgeel, waarin hij zijn uitvallende haren zoo verwerkt, dat het geheel min of meer stekelig is. Aan die cocon, die aan een rietstengel wordt bevestigd,

Foto C. J. Steenbergh

SCHOUW IN DE BURGEMEESTERSKAMER VAN HET STADHUIS

dient hij ook wel veel zorg te besteden, om den naam van zijn familie hoog te houden. De drinkerrups is namelijk verwant aan de echte zijderups: vroeger werden die twee met een menigte andere samen ondergebracht in de familie der „spinners”. Vandaar de andere naam „rietspinner”. Intusschen behoeft ge niet te gaan probeeren alle daarvoor ook maar eenigszins in aanmerking komende spinners zijn op dat punt al lang onderzocht en te licht bevonden. Niemand heeft er ooit zij gesponnen. ☼ Na een paar weken komt de vlinder, die dan de eigenlijke riet-spinner is, te voorschijn. Het zijn dikke, logge dieren, die in kleur varieeren van licht okergeel tot donker okerbruin. De vleugels zijn verder maar zeer weinig geteekend. Een paar, soms nog heel onduidelijke, dwarslijnen en een enkele lichte stip is al. De wijfjes zijn buitengewoon log, zoo

log, dat zij aanvankelijk heelemaal niet tot vliegen in staat zijn. Met hun van de vele eieren dik opgezet achterlijf blijven zij maar stilletjes op of vlak bij de cocon zitten tot er een mannetje komt opdagen. Op de foto is juist zoo'n eerste kennismaking in beeld gebracht. Na de paring worden de eieren gelegd en doordat het wijfje tot zoo weinig beweging in staat is, gebeurt dat in groepjes en allemaal vlak in de onmiddellijke omgeving van de cocon waar zij uitgekomen is. Dat is natuurlijk meteen de verklaring van het feit, dat we de drinkerrupsen haast nooit alleen vinden, maar steeds in troepjes bij elkaar. Wanneer alle eieren gelegd zijn, is het wijfje eindelijk in staat haar vleugels uit te slaan en gaat dan nog een beetje voor haar plezier rondvliegen in afwachting van de eerste nachtvorst, die aan haar bestaan een einde zullen maken. Overdag worden deze vlinders echter maar zelden vliegend aangetroffen; het zijn echte nachtdieren, nog meer dan de meeste van onze andere spinners, want daarvan vliegen de mannetjes over dag in woeste vaart rond om een wijfje te vinden.

Edelweiss

DOOR G. KROMDIJK

DE *Leontopodium alpinum*, beter bekend onder den naam van Edelweiss, behoort tot de familie der Composieten, en is een zeer algemeen bekend gewasje. Spreken we over Edelweiss, dan denken we onwillekeurig aan de Zwitsersche hooglanden, dan zien we in onze verbeelding de alpinisten gevaarlijke kapriolen uithalen om de fel begeerde Edelweiss machtig te worden. Zoo leest men tenminste nogal eens. De meeste toeristen die een bosje Edelweiss uit de Alpen meebrengen, komen er evenwel gemakkelijker aan. In Zwitserland zijn ze in over-

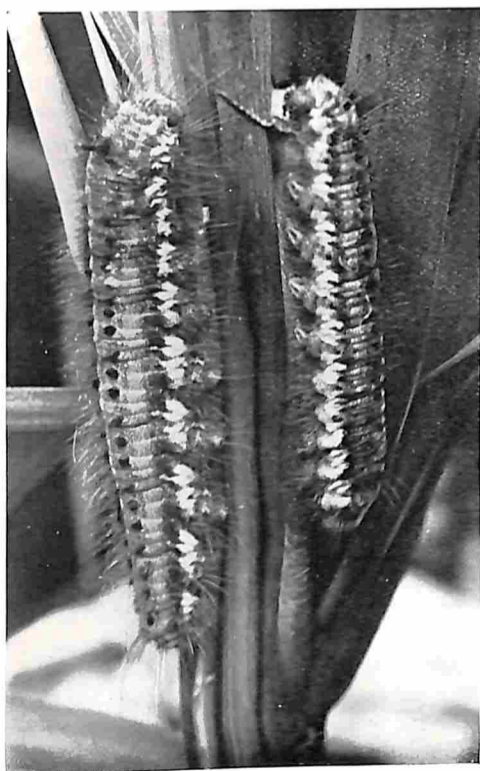

Foto Rutting

DRINKERRUPSEN

ELBURG. HET VOORMALIGE STADHUISJE TE ELBURG, THANS EIGENDOM DER VEREENIGING „HENDRICK DE KEYSER”

vloed te koop, men kan ze zelfs betrekken uit de tuinen van de groote hotels. Het is zelfs heelemaal niet onmogelijk, dat het nog plantjes zijn, die in Holland gekweekt, en aan de hotels geleverd zijn. Althans gebeurde dit vroeger zeer veel; of het tegenwoordig nog voorkomt, weten we niet. De eigenlijke groeiplaats der Edelweiss is tussehen het gras op de hooggelegen Alpenweiden, daar waar het vee meestal niet meer komt, zoodat ze geen gevaar loopen afgegraasd te worden. Natuurlijk zijn er ook wel enkele lagere vind-

plaatsen bekend, zooals o.a. in het kanton Glarus. Wil men ze echter in massa aantreffen, dan moet men trouwens ook niet zoeken op die plaatsen, welke bij voorkeur door toeristen bezocht worden. Haar verspreidingsgebied is echter lang niet zoo beperkt, als men zou denken, want ze worden in alle hoogere gebergten van Europa gevonden, tot zelfs

in Azië toe. Eigenlijk is het ook geen Alpenplant, maar een bewoonster afkomstig van de steppen. De witte viltbekleding, die als beschutting tegen al te felle uitdroging dient, is daar een duidelijk bewijs voor. Hoe ze zich eigenlijk in Europa gevestigd hebben, kunnen we nergens gewaar worden. Wat men voor de bloemen aanziet, zijn niets anders dan een krans van witte schutblaadjes, die de kleine geelachtige bloempjes omgeven. Niet alleen in Zwitserland, maar ook in Nederland is de Edelweiss heel gemakkelijk te kweken, wat voor velen wel een openbaring zal zijn. Men treft ze dan ook in niet veel tuintjes aan, al werd er dezen voorzomer op verschillende plaatsen reeds mee langs de deur gevent. Het eenige verschil bestaat in een meer groenere bloeiwijze, waar men weinig aan veranderen kan. Als men echter ziet, hoe aardig de plantjes hier kunnen groeien en bloeien, dan zal men er zeker ook spoedig toe overgaan, om ook in eigen tuin enkele plantjes uit te zetten. U zult er heusch veel genoeg mee be-

leven, als er maar met een paar dingen rekening wordt gehouden. Edelweiss verlangt een zonnig plekje, en groeit het best op een kalkrijken, eenigszins kleiachtigen grond. Het best komen ze in den rotstuint tot hun recht, wat de afbeelding op de volgende bladz. trouwens duidelijk is te zien. Bij het planten vult men het plantgat, dat behoorlijk diep en ruim gemaakt moet worden, gedeeltelijk

met stukken potscherven. Door het grondmengsel mengt men eveneens wat scherven en kalkpuin, zoodat men een goed doorlatend grondmengsel heeft, want op een natte standplaats gedijen ze slecht. Vooral in den winter sneuvelen er meer door te veel water dan door de vorst. Toch doet men goed de plantjes het eerste jaar na het planten met een weinig droge turfomolm te bedekken, wat het gevaar voor opvriezen vermindert. Hebben ze een paar jaar vastgestaan, dan moet men ze opnemen, scheuren en de beste deel-

Foto Rutting

PAARTJE RIETSPINNERS OP DE COCON VAN HET WIJFJE. DE GROOTE VLINDER RECHTS IS HET WIJFJE

tjes opnieuw opplanten. Doet men dit niet, dan worden ze elk jaar minder, tot ze tenslotte geheel verdwijnen. Ook in potten kan men ze heel aardig kweken, als men maar met dezelfde eischen rekening houdt die ze in den vollen grond stellen. Men bewaart ze dan het best 's winters onder koud glas. Men kan de plantjes ook zelf zaaien, doch liever bestellen we er een paar bij den kweker, daar deze allicht meer succes geven.

Per auto door den Balkan

DOOR

M. V. ITTERSUM-V. ITTERSUM

BROEDERS, wilt ge ons helpen?" zei Nikita, de chauffeur, toen wij op het punt stonden de hoop op te geven, dat 't ons ooit zou lukken onze auto, die diep in den modder was weggezakt, tegen de steile helling op te krijgen. Dit incident had plaats op een autotocht, dien mijn man en ik met eenen Zwitser en eene Duitsche dame door het vroegere Oud-Servië, Macedonië en Bosnië maakten. We hadden voor ons vertrek in Dubrovnik een kaart gekocht, waarvan men ons had verzekerd, dat zij goed en betrouwbaar was, wat echter weldra bleek niet juist te zijn. Want ten eerste kwam het aantal kilometers dat we reden bijna nooit overeen met 't cijfer, dat op de kaart stond aangegeven en verder merkten we herhaaldelijk, dat de wegen, die slecht heetten te zijn, zeer meevielen, terwijl wij van de goede maar al te dikwijls het tegendeel ondervonden. Hoewel het den heelen nacht geplasregend had en de hemel er ook in de vroege nog dreigend had uitgezien, waren we dien morgen, zooals gewoonlijk, om acht uur vertrokken, blij weer in de buitenlucht en van het vieze, kleine hotelletje verlost te zijn, waar we den nacht hadden doorgebracht. Als je een dergelijke reis wilt maken, die ongetwijfeld uiterst interessant, maar ook heel avontuurlijk is, moet je de vele ongemakken, die je onderweg ontmoet, op den koop toenemen, had een kennis ons gezegd, die er toevallig bij was, toen we bezig waren onze route op te maken. Want men heeft in die streken geen idee van de eischen, die een Westerling aan een hotel stelt, zoodat men dikwijls voor minder aangename verrassingen komt te staan. Hoewel we reeds den eersten

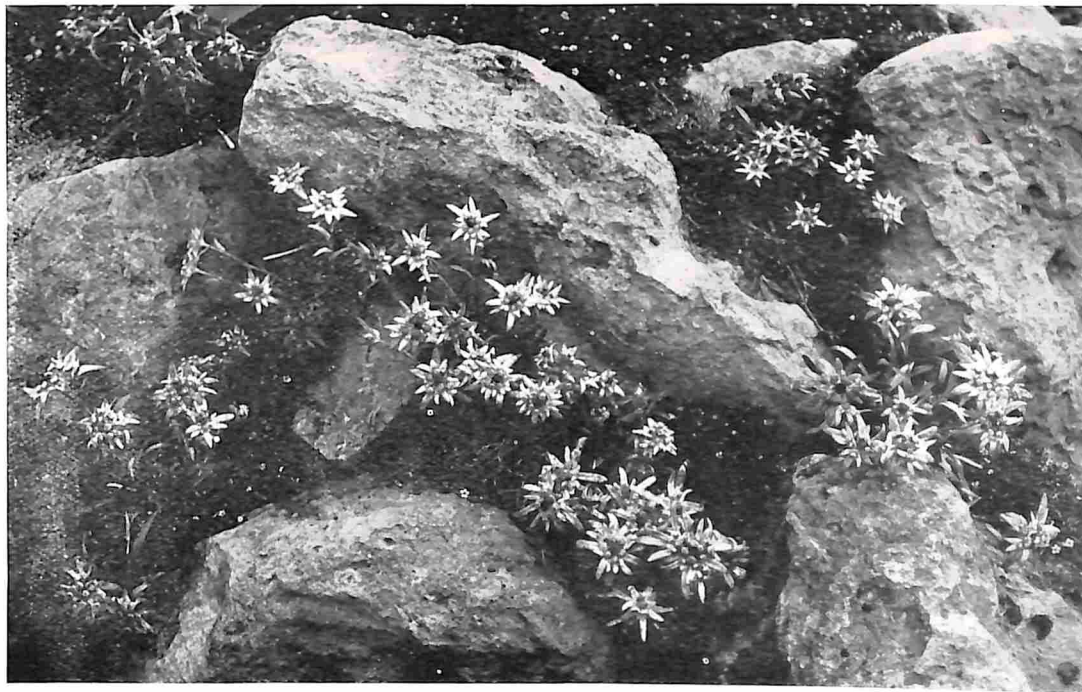
nacht ondervonden, dat zijn waarschuwing juist bleek te zijn, hadden we nooit 't hart om boos te worden over de onverkwikkelijke toestanden, die we successievelijk meemaakten. Want de Serven,

waarschuwing juist bleek te zijn, hadden we nooit 't hart om boos te worden over de die we successievelijk meevriendelijk en gastvrij als ze zijn, sloofden zich uit het ons geriefelijk te maken. Ze lazen ons, als het ware, de wenschen van de lippen af, het beste hotelzilver werd ter onzer eere voor den dag gehaald en als we het eten bestelden, dat veertien dagen lang 's middags en 's avonds uit Wiener Schnitzel of spiegel-eieren bestond, daar we in de vreemdsoortige gerechten, die zij ons aanraadden, niet veel vertrouwen hadden, dan deden ze hun uiterste best om de schotels zoo fraai mogelijk te versieren, opdat het er toch nog eenigzins als een „Festessen“ uit zou zien, verzekerden ze ons in hun gebrekkig Duitsch, dat ze van hygiëne niet het minste begrip hadden, konden ze niet helpen, ze hadden immers nooit iets anders gekend. Daarom verbaasden we ons ook niet, als ze, wanneer wij een schoon tafelkleed verlangden, daar het onze door de vele vlekken meer op een landkaart leek, ons ongeveer dezelfde landkaart van een andere tafel voor den neus legden. Tegen de nachten zagen we het meest op, want al verzekerde ons iedere hotelier bij hoog en bij laag, dat er van ongedierte in zijn hotel geen sprake kon zijn, toch ondervonden we steeds

weeer aan den lijve, dat deze bewering slechts een vrome wensch van den goeden man was. De vele bulten, waarmee we 's ochtends opstonden, waren hiervan het beste bewijs. Doch dit alles was niet in staat onze stemming te bederven; het vele moois, dat we onderweg zagen, was eene rijke vergoeding voor de nachtelijke tegenspoeden. Ons goede humeur werkte aanstekelijk op den chauffeur, die in den beginne nog wel eens gemopperd had over de slechte wegen en ook ditmaal voorsloeg liever om te keeren en een andere route te nemen, toen de wielen van den wagen in de vette leem niet paktten en voortdurend op de plaats ronddraaiden.

EDELWEISS

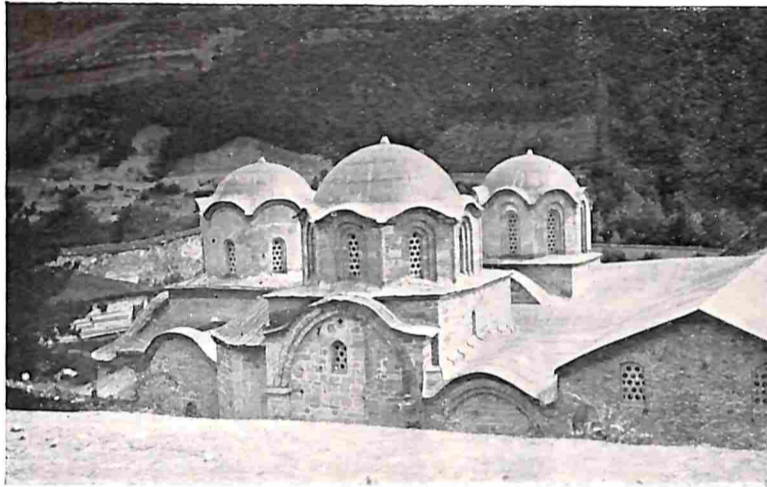

EDELWEISS ALS PLANT IN DEN ROTSTUIN

Maar hiervan wilden wij niets weten, daar we anders het Patriarchaat bij Peë, een van de mooiste Servische kerken, dat we dien middag wilden bezoeken, niet bereiken konden. We besloten dus zelf de handen uit de mouwen te steken en uit te stappen om met vereende krachten den auto naar boven te du-

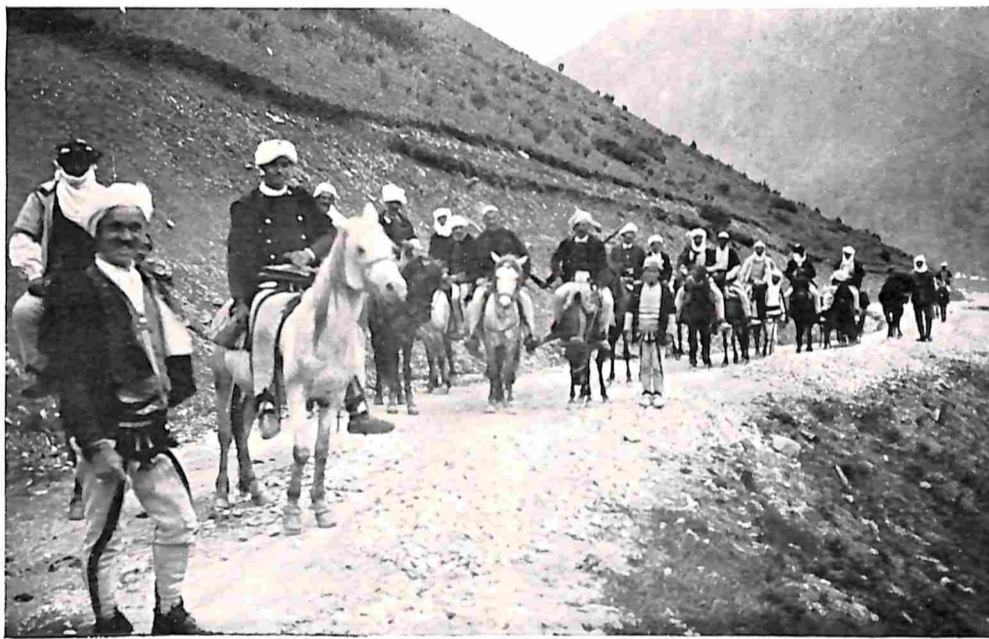
Maar hiervan wilden wij niets weten, daar we anders het Patriarchaat bij Peë, een van de mooiste Servische kerken, dat we dien middag wilden bezoeken, niet bereiken konden. We besloten dus zelf de handen uit de mouwen te steken en uit te stappen om met vereende krachten den auto naar boven te du-

wen. Dit was echter makkelijker gezegd dan gedaan. Hoe we ook zwoegden, we kregen den wagen geen centimeter vooruit. De modder spatte ons om de ooren, tot over de enkels stonden we in de vette brei, die zich vast om onze schoenen zoog. Moe en warm keken we elkaar aan. Zouden we het heusch op moeten geven? Daar klonk plotseling paardengetrappel. Voor ons uit turend zagen we een troep ruiters in galop nader komen en aan hun hoofdbedekking zagen wij, dat het Albanezen waren. Ze waren gewapend en maakten een woesten indruk. De schrik sloeg ons om het hart. We moesten denken aan den gendarm, die ons 's morgens bij het vertrek had gewaarschuwd voor een bandiet, met name Milačić, die sinds jaren de streek on-

DE KOEPELTJES VAN HET PATRIARCHAAT TE PEĆ

veilig maakte en argelooze voorbijgangers uitplunderde. (Bij onze thuiskomst te Dubrovnik vernamen we, dat het de gendarmerie eindelijk gelukt was dezen rooverhoofdman, den laatsten in Joegoslavië, onschadelijk te maken. Hij werd in een gevecht doodgeschoten.) Zou het mogelijk wezen, dat hij het was, die aan het hoofd van zijne bende kwam aanzetten? „Nikita, wat denk jij er van?” vroegen we den chauffeur. Hij haalde de schouders op. „Afwachten”, zei hij kortaf. „Omkeeren kunnen we niet meer”. ☒ Daar naderden de eerste ruiters. Met een ruk hielden ze de steigerende paarden in. Een oogenblik heerschte er stilte. Toen richtte de voorste man eenige woorden tot den chauffeur, die hierop uitvoerig antwoordde. Ik hield het niet langer uit. „Nikita”, zei ik ademloos, „wat willen ze?” ☒ „U behoef geen angst te hebben”, stelde hij glimlachend gerust. „Het is een huwelijksstoet, die de bruid gaat afhalen. Verder wilden ze van mij weten, wat het doel van onze reis was.” ☒ „Konden ze ons maar even helpen den auto naar boven te trekken”, merkte mijn man op. „We hebben touwen bij ons en er zijn paarden genoeg”. We telden er vijftientig. ☒ „Ik kan het ze vragen”, zei Nikita. ☒ „Ze doen het”, verklaarde hij even later. ☒ „Hoe-ra!” riep de Zwitser. We togen met onze redders aan het werk om de paarden voor te spannen en bereikten zoodoende

DE ALBANEESCHE BRUILOFTSSTOET, DIEN WIJ TEGENKWAMEN

binnen zeer korten tijd den heuveltop. ☒ Het stond echter in de sterren geschreven, dat we dien dag geen geluk zouden hebben, want nauwelijks waren we, na een hartelijk afscheid van den Albaneeschen bruidegom en zijn vrienden genomen te hebben, een veertig kilometer verder gereden, of een nieuwe hinderpaal dwong ons weer te stoppen. Ditmaal was het een aardverschuiving, waarschijnlijk door het noodweer van den vorigen nacht veroorzaakt, die den weg gedeeltelijk had vernield. Een aantal arbeiders was druk bezig de naar beneden gevallen stenen en aarde op te ruimen. Op onze vraag, hoe lang het nog zou duren, tot wij verder konden rijden, antwoordden ze: anderhalf uur. Van omkeeren was op den uiterst smallen weg geen sprake, aan den eenen kant hadden we een berg en rechts was een gapende afgrond. Er bleef dus niets anders over, dan onze ziel in lijdzaamheid te bezitten en in den wagen rustig te wachten. Doch het was intusschen twee uur geworden en we hadden een vreeselijken honger.

Plotseling viel mijn oog op een grooten pot met maïsbrei, die niet ver van ons vandaan boven een houtvuurtje hing te koken. „Als we daar eens wat van kochten”, sloeg ik voor. „Nikita, luister eens!” Waarop onze chauffeur als afgezant naar het werkvolk werd gezonden. Men scheen er geen bezwaar tegen te hebben, want hij kwam weldra terug met eenen stokouden man, die zich Milan noemde en de opzichter bleek te zijn. Met een houten potlepel vulde deze onze emaille borden met de geelachtige dikke massa, gaf ons nog ieder een homp verse schapenkaas en keek toen lachend toe, hoe we ons deze tot nu toe ongekeende spijs lieten smaken. Of het lekker was? Niet bijzonder. Maar honger maakt rauwe

boonen zoet en we aten alles schoon op. Daarna doodden we den tijd door een praatje te maken met Milan, die eenige woorden Duitsch kende. Over de kleeren, die in lompen om hem heen hingen, droeg hij een zwarte schapenpels. Of dat niet heel warm was in deze hitte, vroegen we hem. Oh neen, verzekerde hij ons, de dikke vacht beschutte hem in den zomer tegen de felle zonnestralen en in den winter tegen de kou. Hij had zoo iets wel noodig, want hij was al heel oud. Hoe oud? Misschien negentig, maar het kon ook honderd zijn, hij wist het

heusch niet meer. Eigenlijk verlangde hij naar den dood, want hij was heelemaal alleen op de wereld. Eerst was zijn vrouw gestorven en toen had hij zijn vier zoons in den wereldoorlog verloren. Nu leefde er nog een achterkleinzoon in Cetinje, de vroegere hoofdstad van Montenegro. Een paar jaar geleden had hij dezen bezocht in het groote hotel, waar

hij als kellner dienst deed en dat vroeger aan koning Nikita had behoord. Dit laatste was iets nieuws voor ons. „Heeft de koning er zich ook zelf mee bemoeid?” vroeg mijn man lachend. Natuurlijk! want de koning was niet alleen een goed vorst voor zijn volk, doch ook een kundig zakenman geweest. Iedereen wist, dat alle rekeningen steeds door zijn handen waren gegaan en het was zelfs eens voorgekomen, dat een Engelschman, die om de rekening had gevraagd, het

antwoord had gekregen, dat hij nog even geduld moest hebben, omdat de koning in het parlement was. Ja, zoo was Nikita, tüchtig, zeer tüchtig! ☒ We hadden 't aan Milan te danken, dat ons 't wachten dien middag niet lang is gevallen. Bij 't vertrek stopten we den ouden man behalve eenige geldstukken, een doos sigaretten in de handen, waar hij kinderlijk blij mee was. ☒ Het was vier uur 's middags, toen we eindelijk voor het patriarchaat te Peć stilhielden. De groote kloosterhof lag eenzaam en verlaten in de brandende zon, die haar verzengende stralen met nog onverminderde kracht op ons neer liet dalen. Zoekend keken we om ons heen. Zou er niemand thuis zijn? Doch daar kwam reeds een monnik uit een van de zijgebouwen langzaam op ons toe. Hij scheen bezoekers gewend te zijn, want hij knikte zwijgend, toen we hem de reden van onze komst mededeelden. Met een kilozwaren sleutel opende hij de deur, waarop we het bedehuis binnentraden. Na het schelle daglicht

OMAR EL MOEKTAR. DE EINDELOOZE WOESTIJN, WAAR DE SENOESSIA HAAR GUERILLA VOERDE

moesten onze oogen even wennen aan de schemering, die er heerschte, doch toen konden we duidelijk de indeeling van de kerk onderscheiden, die volgens het Grieksch-Orthodoxe geloof uit drie kerken bestaat, die, voor een groot portaal naast elkaar liggende, slechts door een muur van elkaar gescheiden zijn en ieder een afzonderlijk altaar hebben. Het was ons bovendien reeds buiten opgevallen, dat de kerk geen toren had, doch dat de klokken van zeer klein formaat in eene houten stellage hingen, die vlak naast het Godshuis was opgesteld. ☼ We vernamen, dat het patriarchaat — dat uit de dertiende eeuw dateert, eens door eene aardbeving gedeeltelijk verwoest en daarna weer opgebouwd werd — slechts enkele monniken telt. De patriarch zelf woont te Belgrado, waar de Serven hem na den wereldoorlog heen verplaatst hebben. ☼ Onderwijl was de koster met een brandende kaars binnen gekomen en nu gingen we langzaam langs de prachtige fresco's, waarvan de strenge, byzantijsche gezichten spookachtig verlicht werden. Het flakkerende licht viel ook op het bleeke gelaat van den monnik met de lange, zwarte, sluike haren, en de gitzwarte oogen, waaruit een gloeiend fanatisme sprak. Het was duidelijk te merken, dat de godsdienst in het leven van dezen man alles beteekende. Voor zijn geloof zou hij zich iedere opoffering getroosten, tot iedere daad, ook eene slechte, bereid zijn. In tegenstelling met de warme belangstelling, waarmee de vele monniken, die we nog zouden ontmoeten, ons steeds ontvingen, behieldde deze de vier vreemdelingen met eene hooghartige onverschilligheid. Hij was beleefd, maar dat was ook alles. ☼ Op eens viel mijn blik op een stamboom, die op een muur in fresco geschilderd was. „Van wie is die”, informeerde ik. ☼ „Van het tegenwoordige koningshuis Karadjordje, u zult die in iedere kerk vinden”. ☼ „En waar bevindt zich dan de stamboom van de dynastie Obrenević, waarvan koning Milan de laatste was?” vroeg de Zwitser. ☼ Een toornige

blik was het eenige antwoord, dat hij kreeg. De Zwitser zweeg eenigszins geschrokken, niet begrijpende, wat hij misdaan had. Een oogenblik later kwam hij er achter, want de koster, die vriendelijker was dan de priester en begreep, dat hij de vraag in onwetenschap gesteld had, trok hem, toen hij de kans schoon zag, achter een zuil en fluisterde hem toe: „Nie fragen, sehr gefährlich”. ☼ „Weshalb?” wilde hij weten. ☼ „Obrenević und Karadjordje immer verfeindet”, legde de man uit en nu de laatste dynastie aan de regeering was en vele trouwe aanhangers had, was het voorzichtiger den naam van het eerste koningshuis niet te noemen. We zouden daardoor slechts in moeilijkheden kunnen geraken. ☼ De Zwitser knikte hem dankbaar toe en hield zich verder op eenigen afstand van den strengen priester, die hem zelfs nog bij het afscheid duidelijk liet merken, dat hij hem de vraag niet vergeven had. ☼ We eindigden den dag in Prizren, waar we om 8 uur 's avonds aankwamen en de gebruikelijke Wiener Schnitzel op den kleinen hof voor het hotel onder den fonkelenden sterrenhemel verorberden, daar de sombere gelagkamer, slechts door twee walmende petroleumlampen verlicht, ons weinig aantrok. ☼ En aangezien de tocht lang en vermoeiend was geweest, sliepen we dien nacht als rozen, om bij het glozen van den morgen door het zangerige gebed van een muezzin op een naburige minaret gewekt te worden, hetgeen ons plotseling deed beseffen, dat we nu in het morgenland waren.

VOLTAIRE kwam door een epigram op het teugellooze leven van den Hertog van Orleans voor den eersten keer in de Bastille. Na zijn vrijlating werd hij weer in genade aangenomen en met een lijfrente schadeloos gesteld. Toen hij dit vernam, zei hij: „Ik ben erkentelijk, dat de Hertog voor mijn voeding zorgt, maar ik zou Zijne Hoogheid willen verzoeken zich in de toekomst niet meer met mijn logies bezig te houden.”

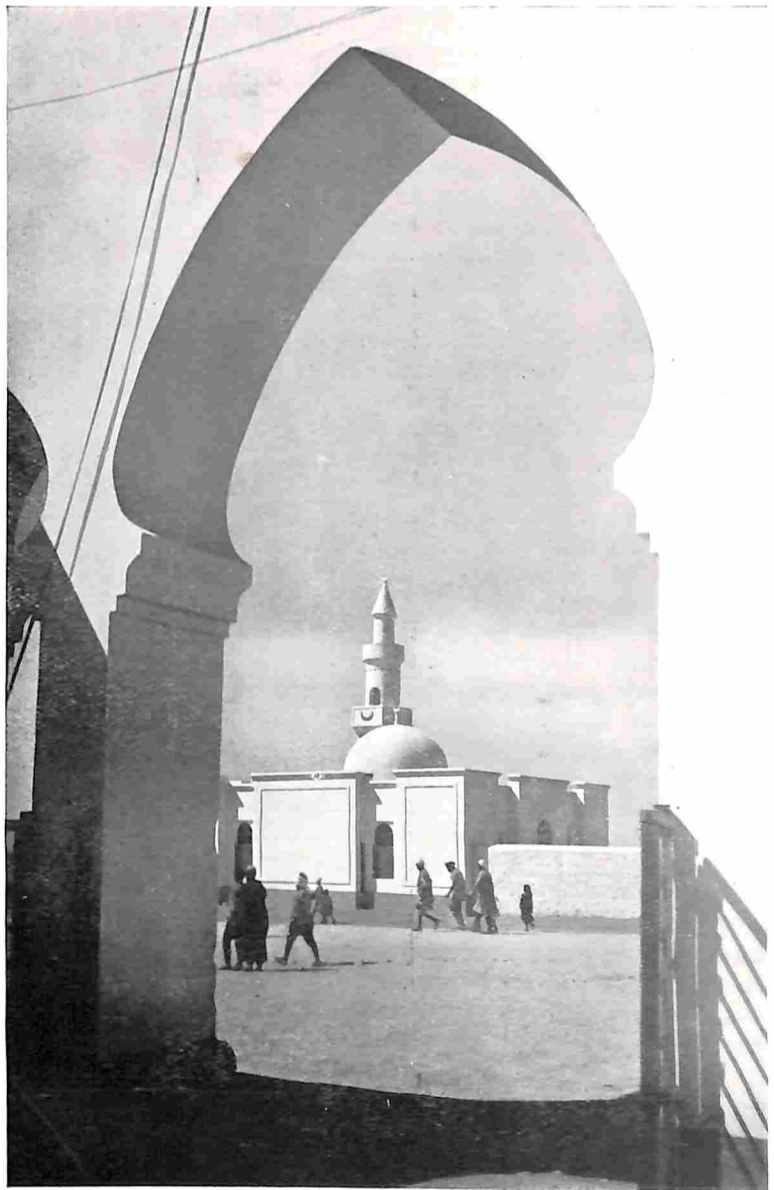
LYBISCHE KAMEELRUITERS BIJ VERWAAIDE DADELPALMEN
AAN DEN RAND DER OASE

OMAR EL MOEKTAR

DOOR HERMAN STEIJLEN

SENOESSIA! Ik hoorde het kamermeisje van mijn pension in Benghasi, toen ik daar eenigen tijd geleden was, dezen naam fluisteren, ik hoorde hem mompelen in de koffiehuisen, in de straten en op pleinen, in de fondoeck, in de winkelhokjes van de Soek el Dlan en de Soek el Boereid, waar ik inkoop deed. Ik hoorde hem ook als ik met Bedoeïenkaravanen wekenlang uittrok door de trieste woestenijen. Senoessia! Een naam, die suggereert tot droomerijen, die je bijna tot je oogten tranen den eindeloozen, steeds onveranderlijken horizon doet afturen, die je gedachten uit je lijf wegrukt en ze doet meewaaïen met den fellen Lybicus naar het verre Zuiden, naar het voor enkele jaren nog mysterieuse, onbereikbare woestijneiland Koefra. „Senoessia”, fluistert de Bedoeïen en hij schijnt zich dan angstig te krommen als voor een geweldigen slag. Met bloedroode letters staat dit woord in zijn geheugen gegrift en de herinnering aan dezen demonischen bond zal bij hem nimmer vervagen. Een onnoemelijke ellende, nog erger, de verpletterende vernedering van zijn volk heeft hij eraan te danken. Zoovele verhalen doen over dezen bond, die zijn wegen letterlijk met bloed geteekend heeft, de ronde en deze zijn meestal zoo avontuurlijk, dat men al spoedig geneigd is met een gevoel van „beter-weten” het gelooflijke van het ongelooflijke op eigen tast te schiften. Wanneer men echter langer in deze streken rondwaalt, wanneer men vorscht en tast en vooral wanneer men die overweldigend-trieste sporen, die de Senoessia heeft achtergelaten, ziet, dan klinkt zelfs het meest fantastische nog aanneembaar. Sinds oeroude tijden vertegenwoordigde deze broederschap, genoemd naar haar stichter Mahomed Ben Ali Es Senoessi, de hoogste macht in de Cyrenaïca. Over het geheele territorium had zij haar 49 Zauia, welke men kan vergelijken met de Bonzenkloosters in Tibet, verspreid. Onderling onderhielden zij regelmatig contact. De oppermacht beruiste bij den Emir en een staf van Kadhis, ontwikkelde koppen en beproefde organisatoren en was gevestigd te Koefra, een weergalooze oase nabij den Soedan, met een ongelooflijken rijkdom aan eeuwenoude palmboomen en voor een ander dan een Bedoeïen volkomen ongenaakbaar door haar geïsoleerde ligging. Hier vierde hun ongebonden leven hoogtij. Honderden meisjes en vrouwen werden langs geheime karavaanwegen aangevoerd uit Egypte; Oostersch despotisme, zeden en gebruiken heerschten hier. De geest van ongehoorde dwingelandij, wreedheid en schrikwekkende bandeloosheid deelde zich mede aan de andere Zauia, vrat langzamerhand als een kankergezwell in het weleer zoo degelijke, oersterke woestijnvolk. De Ikhoean, de leden, ofschoon door strenge eeden aan het oppergezag verbonden, drongen hun oorspronkelijke godsdienstige idealen op den achtergrond, verlieten meerendeels hun kloosters en terroriseerden, uitmuntende vechtersbazen als zij waren, blank, zwart en bruin. Zelfs de Afrikaansche Noordkust, plaatsen als Benghasi, Barce, Cyrene, Derna, Tobruch en Porte Bardia hadden vreeselijk onder deze woestelingen te lijden. Een der laatste Emirs, Ahmed Esj Sjerief, die in 1917 uitweek naar Egypte, een ware heldenfiguur en een man met niet te

miskennen idealen, trachtte aan dien wantoestand een einde te maken door de Zitabroem, de oprechte Koran-aanhangers, te beschermen en te versterken. De organisatiegeest en sommige oude idealen in de broederschap herleefden. Zij werd krachtiger dan ooit te voren, doch nog steeds bleef zij voor de bevolking een gevreesde tyran. Godsdiensdienst en politiek is bij den Muzelman één begrip en het is dus wel te begrijpen, dat de nadering der Italiaansche oorlogsbodems in 1911 een schok teweeg bracht in dat ragfijn gespannen net van deze nog nimmer aangevochten oppermacht. Weer verlieten de Ikhoean hun kloosters, nu niet om het weerlooze volk te kwellen, maar om zich als kameraden onder de bewoners van steden en dorpen te mengen en zodoende tegen de blanken te ageeren. Veel succes hadden zij niet, want nog in hetzelfde jaar werd het pact van Regima geteekend, dat door alle stammen erkend werd. Hiermede was de zaak nog niet gezond. De Senoessia voerde een hardnekkige guerilla met haar onzichtbare strijders, „zandslapers”, zooals dezen genoemd werden. Elk zandheuveltje, elke struik, tot in de onmiddellijke nabijheid der steden toe scheen kogels uit te braken. De overvallen op karavanen en kleinere plaatsen verlamden den handel en het onderling verkeer. Nu zette het Italiaansche gouvernement een uitgebreide actie op touw om haar eenigen gevreesden vijand tot onderwerping te dwingen, en mogelijk was dit gelukt, als niet de wereldoorlog het meerendeel der soldaten naar het Oostenrijksche front geroepen had. De Senoessia won weer terrein, dreef de Italianen terug naar het Noorden, waar zij zich achter de inderhaast opgeworpen stadswallen verschansten. Verscheidene malen verlieten gepantserde wagens de veilige muren van Benghasi om den tocht in het onzekere te wagen, doch vele keerden niet terug. Met vernieuwden ijver werd na den wereldoorlog begonnen aan de totale vernietiging dezer blijkbaar onoverwinnelijke broederschap. De eene opstand volgde op den andere. Was het Gebelgebergte gepacificeerd en trok de hoofdmacht der troepen zuidwaarts om ook daar een rustiger sfeer te scheppen, dan kon men halverwege omkeeren: de Gebel

DE MOSKEE IN HET GEVANGENKAMP TE SOLOEK

stond weer in vuur en vlam! De ziel van deze ontzenuwende guerilla was de oude Ikhoen Omar el Moektar, die zijn naam onafscheidelijk aan dien van de Senoessia verbonden heeft. Met zijn bereden colonnes doorkruiste hij reeds lange jaren de woestijn en dook steeds daar op, waar men hem het minst verwachtte. Sedert de intensieve actie der Italianen was hij het „vliegende” centrale punt van waaruit orders gegeven werden, tot zelfs aan zijn hoofd, den Emir Sajed Idris, toe. Deze had het goede, door zijn voorganger opgebouwd, weer afgebroken. Naar mij verzekerd werd, moet hij van de U.S.S.R. voorlichting gekregen hebben in den vorm van boekwerken, waarvan later de bewijzen gevonden zijn. Dat hij met de U.S.S.R. ook anderzijds in nauwe relatie stond, kan men ook afleiden uit het feit, dat er later in Koefra geweren en hulzen van Russisch maaksel zijn opgespoord. De toevoer moet uiteraard hebben plaats gehad via Egypte, daar grenscontrole ten Zuiden van de oase Siwa niet meer mogelijk is. Na een onafgebroken achtervolging van anderhalf jaar viel Omar el Moektar eindelijk in 1931 te Slonta in handen van generaal Graziani. Hiermede was het eigenlijke verzet gebroken. De Zauia, die broeinesten van politieke agitatie, werden geslecht, de troepen drongen zuidwaarts en bezetten nog in hetzelfde jaar Koefra: het Lybische land was definitief gepacificeerd. De rebelse stammen werden zonder pardon in vaste kampplaatsen gedirigeerd en . . . hier begint het eigenlijke drama. Dank zij de hulp van het gouvernement kon ik twee kampen te Soloek en Sidi Achmed 'el Magroen bezoeken, zonder bang te zijn er met kleerscheuren of misschien in het geheel niet meer vandaan te komen. Desolaat waren deze kampen, waar de vrije nomaad als in een vogelkooi zat opgesloten. Van zijn steeds zoo bezongen fierheid was bitter weinig overgebleven. Gedwee stond hij in de houding wanneer een militaire uniform passeerde. De krijgszuchtige stammen uit het Gebelgebergte, de Mtaua en Flagher, die elkaar nooit met rust hebben gelaten, woonden als vreedzame burenen naast elkander, voor het gemak van den registrateur slechts gescheiden door een droog slootje. De moedir (chef) van het Abid Orfakwartier, een zeer onrustige zwerversstam, maakte ons eerbiedig zijn opwachting om ons rond te leiden; slaafsch kuste hij onze handen. Zijn donkere oogen waren zacht en naef als van een kind. „Deze man heeft met eigen hand meer menschen doodgeslagen, dan u of ik vliegen”, zei Commando Egidi en ik zag, dat ook hem het kruiperige van dien voor korten tijd nog legendarischen bruut hinderde. Ik stapte per abuis een vrouwentent binnen. Op een dergelijke vergissing stond vroeger de dood, maar de moedir dwong zich nu tot een geforceerden lach. Het kamp te Soloek telde 12000 gevangenen. De tenten stonden in rijen van vijf-en-zestig op een vierkante omheinde vlakte, waar zelfs geen sprietje gras groeide. De menschen zagen er bedrukt uit; onbestemde streken in de verte lokken . . . Zij wilden weer zwerven in dien wind, die over de barre bergen raast, waar het groezelige zand steeds sneller opwolkt tegen het stalen hemelblauw. Zij verlangden er weer naar met mes of karabijn te vechten om een handvol groen of een dronk water; zij wenschten opnieuw het leven in te gaan, dat hen van alle zijden terugstoot, een leven, waarop de bijbelsche vloek rust van onvruchtbaarheid, ziekte en dood. Op eenzame zwerftochten sterven zij bij honderden en met hun skeletten merken zij de woestijnpaden, die keeren en wenden en nooit leiden tot een doel. En toch . . . ! Hun fysieke kracht werd in tientallen eeuwen niet gebroken; zij zijn hard als hun vaderland, even wreed is hun inborst. Maar zij verlangden . . . De drang naar ongecontroleerde vrijheid was sterker dan al het andere. Het gouvernement gaf hun barrocano's, en den meesten ook eten. Er waren er, die stoffen weefden, met kinderlijken trots hun kunststukken toonden en hardop er bij vertelden, dat de Italianen goede menschen zijn omdat zij de waren van hen kochten

OMAR EL MOEKTAR. BEDOEÏENMEISJES

en zoo niemand tot last behoeften te zijn. En dit voor de vorsten der doolaards, het meest trotsche volk ter wereld: de Bedouïnen . . . Dit was voor mij het aangrijpendst in dit groote treurspel. Wij stonden op de gedenkwaardige plek, waar Omar el Moektar, de beruchtste Ikhoen der Senoessia, als een verrader voor de oogen van zijn eigen volk werd opgehangen en waar zijn rebelse collega's, na gedecimeerd te zijn, geboeid over zijn lijk marcheerden. Geen gedenksteen, niets herinnerde aan hem. Ik vroeg den Italianen die mij rondleidden: „Waarom eert gij niet een held, al is hij uit het vijandelijk kamp?” Niemand antwoordde. „Was hij dan geen held?”, vroeg ik. De om ons heen staande Bedouïnen haalden de schouders op en lieten den commandant in hun plaats antwoorden; zij schaamden zich blijkbaar. „Een man, die als een kind voor den dood siddert . . .” begon deze. Ik kreeg medelijden met de kerels, de commandant begreep en zweeg. „Voor het gelaat van Allah heeft hij ons allen vervloekt, de hond!” fluisterde de Sjerief, bijna onhoorbaar. „Dat is alles, wat wij hem en dien gedoemden priesterbond danken” en met een nerveus gebaar wees hij op het enorme gevangenenkamp, dat zich onafzienbaar uitstrekte en reeds schuilging in de vallende schemering.

HET LAND- WEGGETJE

BREED en glad, met een zwierrige bocht, schiet de nieuwe weg brutaal door het weiland. De auto's suizen er langs, de fietsters trekken in vrolijke groepen over het gerieflijke wegdek, de schoonheid van het Geldersche landschap tegemoet. En je kan er ook wandelen. Er is een trottoir van tegels, breed genoeg om met zijn vieren naast elkander te loopen. Het is vlak, zoodat je je voeten haast niet behoeft op te tillen; je kan er niet vallen, je kan er niet struikelen, je kunt in een rechte lijn op je doel afgaan; het is in één woord een ideaal trottoir, en ik ben ervan overtuigd, dat men in de heele wereld — nu ja, misschien wel een evengoed — maar in geen geval een beter trottoir zal vinden. Maar niemand loopt er langs. Behalve dan natuurlijk vrouwen met kinder- en vouwagentjes, vaders met kleine meisjes aan de hand, of ouder-wordende heeren, die een zeker decorum hebben op te houden. De rest van het wandelend publiek gaat steevast het landweggetje. Het is heusch een raar, smal dingetje. Je moet er als eenden achter elkander voortscharrelen, door kuilen, langs achteloos neergeworpen steenen; het gunt je geen gelegenheid voor een genoeglijk gesprek, het spaart je voeten en je schoenen niet, het is in alle opzichten de mindere van het officieele trottoir. En toch . . . ieder, die maar even kan, prefereert het oeroude paadje. Natuurlijk. Het is in zekeren zin een persoonlijkheid met zijn luimen en nukken van bochten en kuilen, met zijn verrassingen van gele en blauwe bloemen langs zijn flanken, met zijn eigenwijs, onberekenbaar verloop door het gras, dat niemand schijnt te maaien, en dat haast een meter hoog is geworden. Het heeft iets eigens, het heeft een ziel, je kunt het lief krijgen, het kan een vriend van je worden, tot wien je terugkeert . . . Maar zoo'n trottoir van allemaal vierkante tegels, voel daarvoor nu eens zooiets als sympathie! En zoo gaat ieder als boer Stuggink in het spoor der vaderen. Het landweggetje heeft het wél verdiend.

Ws.

FREDERIK DE GROOTE inspecteerde de gevangenis te Spandau en vroeg allen „bewoners” wat zij misdaden hadden. Allen verklaarden onschuldig te zijn, slechts één van hen antwoordde den Koning oprecht: „Majesteit, ik ben van alle misdadigers hier de slechtste, en de straf, die ik onderga, is voor mij veel te licht.” Waarop de Koning: „Wat doe jij ellendeling onder deze brave lieden? Pak je weg van hier!”